

len. Észtországnak egyetlen egységes Állami Választási Hivatala van. Az USA állami és helyi tisztviselők ezreinek kezébe adja a döntést a szavazatszámoló gépekről és módszerekről. „Nem vagyok biztos abban, hogy országunk modellje közvetlenül importálható” – mondja Merle Maigre, a CybExer észt kiberbiztonsági cég kormányzati kapcsolatokért felelős ügyvezető alelnöke. Mindezek ellenére az Egyesült Államok jónéhány tanulságot le tud vonni az észt modellből. Kaljurand asszony szerint Észtország három, alapvető fontosságú leckét tanult 2007-ben, amelyek mérettől függetlenül bármelyik országra alkalmazhatók: a témát kiemelten kell kezelni a politikai napirenden, egyértelműen meg kell osztani a felelősségi köröket, és több érdekelt felet átfogó biztonsági modellt kell létrehozni, amely nemcsak a kormányt, hanem a magánszektor, az akadémiát és a civil társadalmat is magában foglalja. Az Egyesült Államok már jelentős lépéseket tett ebben az irányban: a választási rendszereket kritikus infrastruktúráként osztályozta, javította a különböző kormányügynökségek összehangoltságát és több támogatást adott az állami és a helyi választási tisztviselőknek. A belbiztonsági tanácsadó testület 2019. évi jelentése szerint azonban nem rendelkezik átfogó nemzeti stratégiával a külföldi befolyás leküzdésére, annak ellenére, hogy különféle ügynökségek foglalkoznak a kérdés egyes vonatkozásaival. Schafer megjegyzi, hogy nincs olyan stratégiai kommunikációs csoport, mint amilyenbe Siim Kumpas stratégiai kommunikációs tanácsadó is tartozik, és „ez igen nagy probléma”.

Észtország példája mindazonáltal azt bizonyítja, hogy az efféle éberség maguktól az emberektől származik. A szovjet időkben felnöve Andrus Padar – hasonlóan sok más fiatalhoz – a mindenütt jelen lévő szovjet propaganda hatása alatt volt, amely jó szovjet polgárokat akart nevelni. Arra vágyott, hogy katona legyen, és hogy hazáját védelmezhesse. A középiskolában azonban a saját feje szerint kezdett gondolkodni, és a szolgálatnak más módját választotta – először rendőrtiszt lett, jelenleg pedig a Kibervédelmi Liga parancsnoka.

Sven Sakkov szerint, ha elkövetkezik a válság órája, nemcsak önkéntesei lépnek a tettek mezejére, hanem valószínűleg a magánszektor műszaki szakemberei is csatlakoznak hozzájuk. „Több, mint biztos vagyok benne, hogy első dolguk lesz, hogy felhívják barátaikat, és azt kérdezik: Miben segíthetek?”

(Christian Science Monitor)

Georgy Manaev

Cárok kedvtelései

Néha még a cárok is abbahagyták az államügyek intézését, és hobbijuknak szentelték magukat. Az egyik cár művész volt, és trombitán játszott, egy másik a ragadozómadarakért lelkesedett, míg megint egy másik nem szalajtott a lehelőseget, hogy kihúzza egy-egy alattvalója fogát.

A 16. században az európai uralkodók körében divatosnak számított az okkult tudományok, például az alkímia és az asztrológia iránti érdeklődés. Rettegett Ivánt megelőzve már a nagyapja, III. Iván (1440–1505) is érdeklődött a drágakövek misztikus tulajdonságai iránt; Iván Vasziljevics – Rettegett Iván – (1530–1584) pedig jósokat tartott udvarában. Meghívta Eliseus Bomelius csillagjóst, hogy jöjjön el Angliából Oroszországba. Bomelius mérgeket kevert – amelyeket Iván előszeretettel használt fel arra, hogy megszabaduljon egyes nem kívánatos magas rangú hivatalnokoktól –, valamint asztrológiai előrejelzéseket készített. Bomeliust azonban átkozták a moszkviaiak, akik „Bomelius, a gonosz mágus” névvel illették, és a fekete mágia gyakorlójának tekintették. Miután Iván rájött, hogy Bomelius Svédországnak kémkedett, nyársra húzatta, és elevenen megsütötte. Ez azonban nem befolyásolta Iván asztrológiai szenvedélyét. Jerome Horsey utazó elmesélése szerint több mint hatvan jóst hoztak Moszkvába Lappföldről. Iván kérésére a csillagok állásából próbálták megjósolni hadjáratainak és reformjainak sikerét. A legenda szerint a jósok a cár

halálát is megjövendölték, amely egy sakkjátszma közben történt – ez utóbbi szintén IV. Iván közismerten kedvenc időtöltései közé tartozott.

Alekszej Mihajlovsz Romanov és a solymászat
Alekszej Nyikolajevics cár (1629–1676), Nagy Péter apja, a ragadozó madarakkal való vadászatot kedvelte a vadászat összes fajtája közül, amelyeket az orosz cárok hagyományosan királyi fenyűzésként üztek. Ez a sport keletről érkezett az ősi Oroszországba. Hihetetlen összeg – 75 000 rubel (az állami költségvetés 1,3 millió rubel volt) – volt előirányozva minden évben királyi solymászatra. A cár madárházat tartott fenn a sólymoknak Moszkvában, amely 3000 ragadozó madárnak adott otthont, és a titkos ügyosztály (vagy ahogy hívták: Prikaz) – az akkori állambiztonsági szolgálat – volt felelős a sólymokkal folytatott vadászattért. Amikor a cár fiatalember volt, szinte minden nap eljárt solymászni. A sólyomvadászatban a királyi család tagjai és a meghívott külföldi vendégek vettek részt. A cár kiutazott Moszkva környékére – Szokolnyikiba, Kolomenszkójába vagy Preobrazsenszkójába –, ahol csodálatos, frissítőekkel teli sátrakat állítottak fel a mezőn a Moszkva folyó partján vagy egy tó partján. A cár jelzésére a szolgák megfújták a kürtöket és megpendítették a dobokat, hogy elengedjék a kacsákat és a többi vadat. A cár nézte, ahogy a sólymok és a héják felrepülnek a solymások bőrkesztyűjéről, magasan az ég felé szárnyalnak, majd meredek zuhanással lecsapnak zsákmányukra – a cár különösen ezt a részt élvezte. A vadászat után odavitték a cárhoz azt a sólymot, amelyik leginkább kitüntette magát. Néha maga Alekszej Mihajlovsz is beállt a solymások közé – remekül értett hozzá, sőt egy sólyomidomításról szóló szakkönyvet is írt (*Урядник сокольничья пути*).

Nagy Péter és az orvostudomány

Nagy Péter (1672–1725) kedvelt időtöltései közül nehéz csak egyet kiválasztani – elvégre 14 féle szakmához értett: az ácsmesterséghez, az asztalossághoz, a kovácsoláshoz, a térképzéshez, a hajóépítéshez... Péter kedvenc időtöltése azonban sebészeti beavatkozások végzése volt. A cár ellátogatott Amszterdamban Frederik Ruysch professzor anatómiai múzeumába, és

órákat vett tőle; hazaérve 1699-ben anatómia-tanfolyamokat indított a bojárok számára Moszkvában. Iván Golikov, Péter életrajzírója szerint a cár elrendelte, hogy tájékoztatni kell őt a műtétekről és a boncolásokról, és „ritkán szalasztott el egy ilyen alkalmat, hogy jelen legyen... továbbá gyakran segédkezett az operációkban. Idővel olyan szakértelemre tett szert, hogy rendkívüli ügyességgel boncolt fel hullákat, vágott eret és húzott fogat, valamint előszeretettel végzett el effajta beavatkozásokat.” A cár mindig magával hordott egy sebészeti eszközökkel teli táskát, és bármikor készen állt kihúzni valakinek a fogát, ha a körülmények úgy kívánták. A szentpétervári Kunsztkamera múzeumban látható az uralkodó által kihúzott fogak teljes gyűjteménye. S közülük néhány ... egészséges volt.

Egy a cár belső köréhez tartozó udvari ember 1724-ben azt írta naplójában, hogy Péter unokahúga „nagyon tart attól, hogy az uralkodó hamarosan foglalkozik majd az ő rossz lábával: Közismert, hogy nagy sebésznek tartja magát, és készségesen végez el mindenféle műtétet a betegeken.” Soha nem fogjuk megtudni, hogy mennyire volt jó sebész Péter. Először is, senki nem merészelte volna a cárt okolni egy beteg haláláért, továbbá, miután megbizonyosodtak arról, hogy a beteg meghalt, Péter szokás szerint elmondott egy rövid imát, és cselekedeteit lelkesen magyarázva a jelenlévőknek, nekilátott a holttest felboncolásának. Mindenesetre lelkesedése hasznára vált országának: Nagy Péter alapította meg a Lefortovo katonai kórházat, Oroszország első állami kórházát. Szintén Péter volt az első, aki szakértelemmel fogott gyűjtésbe. Ő alapozta meg a numizmatikai és a műalkotásokból álló gyűjteményeket Oroszországban.

Anna cárnő és a lövészet

Nagy Péter unokahúga, Anna Ivanovna (1693–1740) nem szívesen járt bálba és színházba. Csak akkor jelent meg ilyen eseményeken, ha rossz idő volt. Igazi szenvedélye a lövészet volt. Még a „Peterhofi Diana” becenév is ráragadt, amikor az orosz cárok nyári rezidenciájának, Peterhofnak⁴ egyik pavilonját vadászházzá változtatta. Közvetlenül a vadászház mögött pedig, a peterhofi

4 Oroszosan: Petrodvorec.

Alsó Parkban egész állatsereglet volt mindenféle nagy vaddal, szarvassal, őzszel, jávorszarvassal. Ezenkívül az egész országból a legkülönbözőbb vadakat hozták Peterhofba, és közvetlenül a parkba engedték őket, ahol a cárnő szeretett puskával sétálni. Az 1739-es nyári vadászszézonban kilenc szarvast, 16 vadkecskét, négy vaddisznót, egy farkast, 374 mezei nyulat és 608 kacsát lőtt le! Még egy kis sportpuska is volt a királyi hintóban, mivel Anna Ivanovna élvezettel kapott puskavégre egy-egy kacsát vagy varjút, miközben teljes sebességgel száguldott.

I. Miklós: festészet és zene

Miklós (1796–1855) gyerekkorától kezdve rajongott a rajzolásért; a katonai tudományok közül, amelyekre tanították, az erődépítést és a gépészetet kedvelte – különösen a műszaki rajzokat és a terveket. Ezek voltak a későbbi cár szenvedélyei. Értett a rézmetszetek készítéséhez, és szerette akvarellal kiszínezni őket. Másik szenvedélye a katonaruhák tervezése volt. Miklós még nagyherceg korában tucatnyi vázlatot tervezett és rajzolt az orosz hadsereg egyenruháiról, és trónra lépése után megvalósította ötleteit – uralkodása alatt került sor a katonai és köztisztviselői egyenruhák szigorú szabványosítására. Szintén I. Miklós volt az első orosz cár, aki fúvós hangszereken játszott. Volt fuvalója, kürtje, kornettje, pisztonja – a cár

igazából az összes hangszert „trombitának” hívta. Jó hallása volt és kisebb indulókat komponált, amelyeket házikoncerteken adott elő.

II. Miklós és a fényképezés

II. Miklós (1868–1918) épp olyan jó műszaki rajzoló volt, mint nagyapja. Szeretett továbbá biciklizni és füvespályás teniszt játszani. A cár fő hobbjaja azonban a fényképezés volt. E szenvedélyének köszönhetően ma többet tudunk a cári család életmódjáról. Amerikai Kodak fényképezőgépe volt, amely kora legjobb modelljének számított. Hitvestársa, Alekszandra Fjodorovna szintén szívesen fényképezett. A műkedvelő királyi fényképezések évente 2000 fényképet készítettek és hívtak elő, lányaik pedig szerették kiszínezni a fekete-fehér képeket. A család időnként összeült, és kedvenc időtöltésének hódolt – címkével látták el a fényképeket, majd beragasztották őket egy albumba. A cári fotók túléltek a viszontagságos időket Anna Virubova udvarhölgynek köszönhetően, aki külföldre menekített hat albumot és eladta őket Robert D. Brewsternek, a Yale Egyetem hallgatójának, aki később az archívumot egyeteme könyvtárának adományozta – jelenleg az összes fénykép hozzáférhető a nyilvánosság számára.

(*Russia Beyond*)

<https://www.rbth.com/history/331630-what-were-russian-tsars-hobbies>

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Botos Károly, a Társadalombiztosítási Főigazgatóság volt főigazgatója, ny. intézetvezető egyetemi docens, PPKE, Budapest

Botos Katalin közgazdász, professor emeritus, SZTE, PPKE, Budapest

D. Molnár István ny. tanszékvezető egyetemi tanár, az MTA doktora, Debrecen

Dr. Fehér Anikó népzenekutató, karnagy, a MMA-MMKI tudományos főmunkatársa, a KRE óraadója, a Nemzetközi Kodály Társaság elnökségi tagja, Budapest

Janurik Márta főiskolai docens, Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Kar, Szeged

Kaibinger Pál gyógypedagógus, énektanár, Budapest

Kapronczay Károly történész, egyetemi tanár, az MTA doktora, Budapest

Kiss Gy. Csaba művelődéstörténész, Budapest

Lányi Gusztáv pszichológus és szociológus, Budapest

Dr. Pásztor Zsuzsa, zongoraművész-tanár, egyetemi oktató, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, ELTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézet, Budapest

Segesváry Viktor (1929–2018), a teológia doktora, az ENSZ egykori főtisztviselője

Turmezeyné Heller Erika, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, Ének-zenei Tanszék, habilitált egyetemi docens, Budaörs